

Compareixença al Parlament de Catalunya

**COMISSIÓ D'ESTUDI SOBRE EL DÈFICIT HISTÒRIC DE
L'ESTAT AMB CATALUNYA**

Sisena sessió: Deute social

Dimarts 4 d'octubre de 2022, 9:30

Albert Carreras

(UPF, ESCI, IEC, CEC, ExB)

La fiscalitat des de la restauració de la Generalitat autonòmica

- S'ha debatut recentment sobre si Catalunya va perdre l'oportunitat de disposar de concert econòmic en el moment de la redacció del primer Estatut d'Autonomia –el de Sau. Crec que és un debat estèril. No estava en l'horitzó mental dels polítics catalans d'aquell moment ni en el dels seus votants.
- Des de Madrid sí que tenien clar que Catalunya havia de ser la primera contribuent atès que el País Basc i Navarra gaudien d'un règim fiscal privilegiat (molt menys que ara) i que Madrid era la capital i havia de ser la receptora del gruix de la despesa pública.
- Aquest és el problema fundacional i fonamental. Tres regions riques, però una sola contribuent (el que dic per Catalunya també val per a les Illes Balears).

L'ofec financer des dels primers temps de la Generalitat restaurada.

Val molt la pena rellegir Ramon Trias Fargas: *Narració d'una asfíxia premeditada. Les finances de la Generalitat de Catalunya*, 1985 (reedició 2011 amb pròleg d'Elisenda Paluzie i reedició 2022 amb pròleg d'Andreu Mas-Colell).

Problema inicial: Uns traspassos mal finançats.

- El criteri de cost per a unes infraestructures, manteniment i serveis degradats o de baixa qualitat subestimava molt el cost de mantenir-los a nivells de qualitat socialment acceptables.
- L'infrafinançament ha afectat més a les CA que van rebre els primers traspassos, que eren les que més els volien.
- Això impacta molt sobre hospitals, centres educatius, comissaries, presons, jutjats, etc.
- Les grans inversions necessàries s'han fet en detriment dels recursos propis.
- Fins i tot la titularitat dels grans hospitals (els antics de la Seguretat Social) encara és de la TGSS –o sigui, de l'Estat.
- El “peix al cove” era el contrari del què semblava. Assumpció de despesa sense lluitar pel finançament.

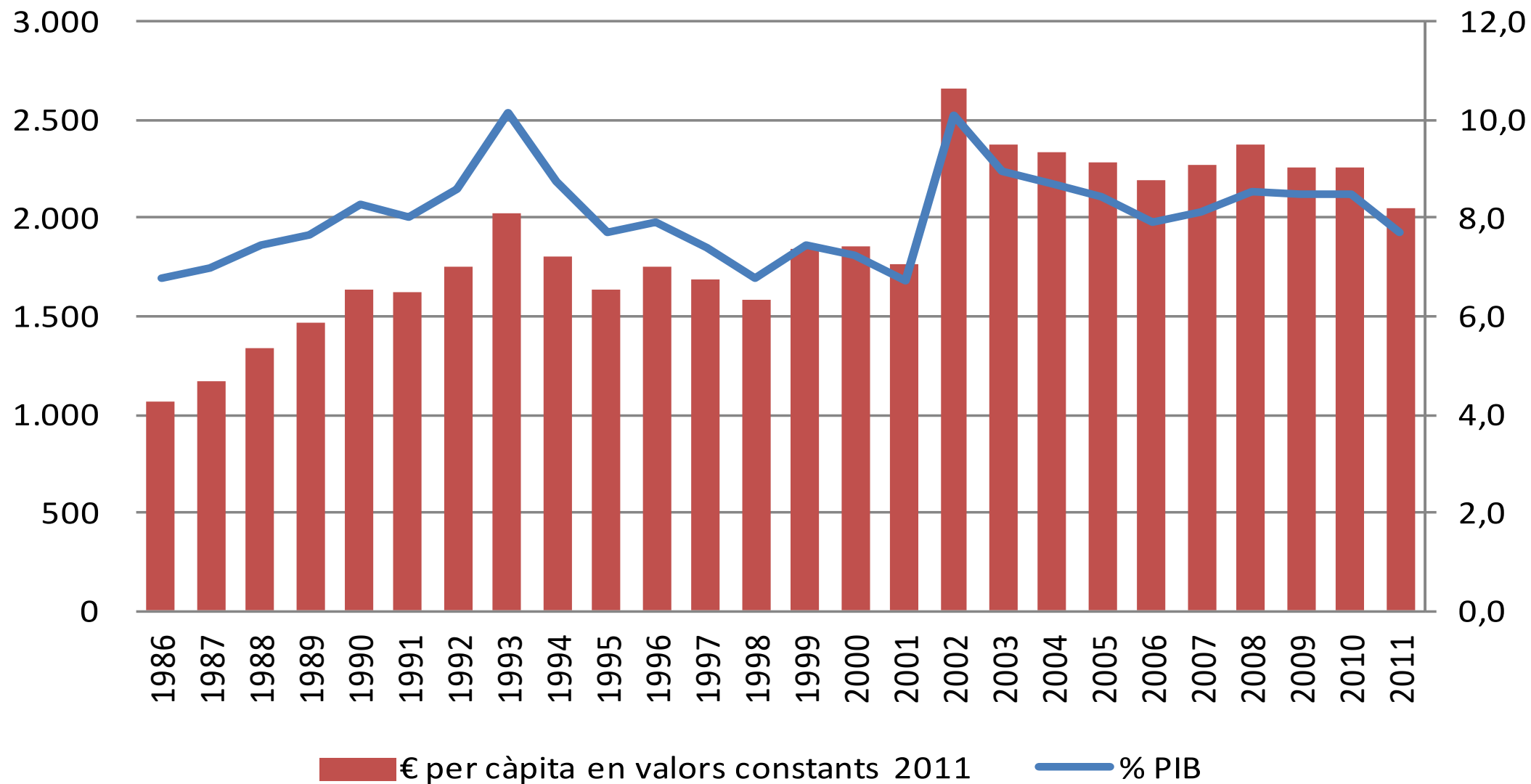
La síntesi de l'ofec financer: el dèficit fiscal

- El dèficit (o superàvit) fiscal sintetitza la posició de cada Comunitat Autònoma en relació a l'Estat (AGE+TGSS).
- Podem calcular-lo amb dos aproximacions diferents: el flux monetari (o de caixa) segons on es produeix la despesa pública i on es generen els impostos, i la incidència de càrrega-benefici (o del benefici) segons qui es beneficia de la despesa i qui genera els impostos.
- El primer criteri és sensible a la localització de despesa i ingressos, mentre que el segon ho és als drets dels individus. Tots dos són molt sensibles als supòsits de càlcul, especialment el segon.
- El dèficit fiscal català és establement de més del 8% segons el primer mètode, i entorn del 5,5% segons el segon.

La neutralització del dèficit fiscal

- Tots dos mètodes es poden calcular en valors neutralitzats o sense neutralitzar. Neutralitzar és suposar que no hi ha dèficit. Això ens aïlla el dèficit fiscal del cicle econòmic.
- L'efecte final de la neutralització és mesurar la distància permanent (o estructural) entre CA amb superàvit i CA amb dèficit.
- El dèficit fiscal de Catalunya segons el mètode del flux monetari i neutralitzat és força estable, entorn del 8% del PIB.
- Fins i tot abans de neutralització, i fins l'any 2020, Catalunya ha tingut sempre dèficit fiscal amb l'Estat. Dit altrament, no ha causat mai necessitat d'endeutament net a l'Estat. Quan la Generalitat s'ha hagut d'endeutar ha estat per infrafinançament, tal com van demostrar els experts proposats per la Generalitat Valenciana en la comissió sobre la reforma del model de finançament.

Gràfic 2. Dèficit fiscal amb pressupost equilibrat . Flux monetari

Els resultats del dèficit fiscal: l'Índex de Progrés Social.

- La Comissió Europea va encarregar un Índex de Progrés Social (IPS), calculat per a totes les regions europees (NUTS-2). Era la regionalització d'un índex ja calculat per Michael Porter per a tots els països del món.
- Estima el progrés social sense recórrer a cap dada econòmica. Són tot (uns cinquanta índex) dades de resultats físics mesurables o quantitatius no monetaris o resultats d'enquestes d'opinió dels interessats.
- L'IPS retrata amb molta precisió els resultats de la despesa pública, especialment la despesa social, en un sentit ampli. **Ratifica l'existència del dèficit fiscal català.**

El 2016 va aparèixer la primera versió, sobre dades de, aproximadament, 2012.

- L'eurodiputat català Ernest Maragall (i el seu equip) hi va tenir un paper actiu, i es va esforçar en difondre'n els resultats a Catalunya i en promoure la implicació catalana en una segona edició de l'IPS.
- D'aquest esforç n'ha quedat una bateria de 52 indicadors administrada per l'IDESCAT ("Indicadors de benestar i progrés social").
- La taula següent mostra la riquesa i varietat d'indicadors mobilitzats per l'IPS.

EU Regional Social Progress Index

Catalan RSPI rank 163/272

Catalan GDP per habitant (PPP) rank 68/272

Basic Human needs

Rank

165

Foundations of wellbeing

Rank

167

Opportunity

Rank

160

Nutrition and Basic Medical Care

Rank

11

Mortality rate before age 65

Infant mortality

Unmet medical needs

Insufficient food

Access to Basic Knowledge

Rank

250

Secondary enrolment rate

Lower secondary completion only

Early school leaving

Personal Rights

Rank

240

Trust in the political system

Trust in the legal system

Trust in the police

Quality and accountability of government services

Water and sanitation

Rank

172

Satisfaction with water quality

Lack of toilet in dwelling

Uncollected sewage

Sewage treatment

Access to information and Communications

Rank

151

Internet at home

Broadband at home

Online interaction with public authorities

Personal Freedom and Choice

Rank

205

Freedom over life choices

Teenage pregnancy

Young people not in education, employment or training

Corruption

Shelter

Rank

184

Burdenome cost of housing

Satisfaction with housing

Health and wellness

Rank

117

Life expectancy

General health status

Tolerance and Inclusion

Rank

74

Impartiality of government services

Tolerance for immigrants

Burdenome cost of housing

Satisfaction with housing

Overcrowding

Lack of adequate heating

Personal safety

Rank

140

Homicide rate

Safety at night

Traffic deaths

Life expectancy

General health status

Premature deaths from cancer

Premature deaths from heart disease

Unmet dental needs

Satisfaction with air quality

Environmental Quality

Rank

57

Air pollution-pm10

Air pollution-pm2.5

Air pollution-ozone

Pollution, grime or other environmental problems

Protected land (Natura 2000)

Impartiality of government services

Tolerance for immigrants

Tolerance for minorities

Attitudes toward people with disabilities

Tolerance for homosexuals

Gender gap

Community safety net

Access to Advanced Education

Rank

92

Tertiary education attainment

Tertiary enrolment

Lifelong learning

Underperforming

Less than one point under neutral

Neutral

Less than one point over neutral

Overperforming

Source: European Commission.

Note: Strengths and weaknesses are relative to 15 regions of similar GDP per capita: Attiki, Friuli Venezia Giulia, Mellestra Noerland, Bucuresti, Braunschweig, Vastverrige, Hannover, Limburg (NL), Freiburg, Detmold, Midtjylland, Overijssel, Saarland, Gloucestershire, Wiltshire and Bristol/Bath area i Niederbayern.

El 2020 va sortir la segona versió, renovada, sobre dades del 2016-2018.

- Veiem els principals resultats que se'n dedueixen:

ÍNDEX DE PROGRÉS SOCIAL

Versió 2020
(valors de 2016-2018)

Comunitat Autònoma	Index de progrés social	Ordre sobre 17	PIB per capita (EU=100)	Ordre sobre 17	Recursos públics per capita (2020)
País Basc	73,9	1	119	2	1
Comunitat Foral de Navarra	73,6	2	113	3	2
La Rioja	71,7	3	98	7	5
Aragó	70,8	4	100	5	7
Cantabria	70,5	5	84	9	3
Comunitat de Madrid	69,7	6	126	1	13
Castella i Lleó	68,8	7	86	8	4
Galícia	68,7	8	82	10	9
Principat d'Astúries	68,5	9	81	11	8
Comunitat Valenciana	67,8	10	80	12	17
Canàries	67,4	11	75	14	14
Catalunya	67,1	12	109	4	12
Illes Balears	65,2	13	100	5	11
Regió de Múrcia	65,2	14	77	13	15
Extremadura	64,3	15	67	17	6
Castella - La Manxa	63,4	16	72	15	10
Andalusia	61,8	17	68	16	16

Fonts:

Per a l'IPS-UE i per al PIB per capita a PPA (EU=100):

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress_2020/

Per als recursos públics per càpita, A.Carreras, Volem la independència?, Base, Barcelona, 2015. Actualitzat amb la liquidació del model de finançament corresponent a l'any 2020.

L'IPS retrata la provisió dels mitjans per assolir el progrés social (que solen ser recursos públics) sense parlar d'Euros.

- Des d'**Economistes pel Benestar** hem estudiat l'IPS com alternativa per avaluar nivells de benestar social que es proveeixen totalment o parcialment des dels recursos públics.
- A més, hem estudiat el cas del País Basc (Comunitat Autònoma més Diputacions Forals), que és la número 1 de les CA espanyoles a la classificació europea de l'IPS.

Com milloraria l'Estat del Benestar a Catalunya si es respectés el principi d'ordinalitat pel que fa a la disponibilitat de recursos públics:

Si comparem Catalunya amb el lloc que li correspondria per pura ordinalitat en la liquidació del model de finançament de l'any 2020, hauria de disposar, com a mínim i atès que és la quarta CA en PIB per càpita (i en renda familiar disponible), dels recursos públics dels que disposa la quarta CA (i segona del règim comú), que és Castella i Lleó, amb 2.965 € per càpita, versus els 2.519 € de Catalunya.

La diferencia és de 446 € per càpita, que multiplicat per 7,7 M d'habitants de Catalunya l'any 2020, dona 3.434 M€.

Un determinant important de l'ofec financer:

El supòsit d'igualtat de costos.

- El finançament es computa suposant que el cost dels serveis és igual arreu del territori de l'Estat. Tothom sap que això no és així, però el principi sembla inviolable. Altres principis més discutibles, si afavoreixen a d'altres CA, són totalment legítims.
- En una estimació prudent (Costa, García, López i Raymond, 2015), s'estima que el cost de la vida a Catalunya el 2012 és un 8,5% més alt que la mitjana estatal. No és la CA més cara. Navarra -10,6- i Madrid -14,5- ho són més.
- Dades dels mateixos autors (2020, sobre 2017) ratifiquen aquestes xifres amb poques variants (Madrid +15,7%, Catalunya + 7,6%)
- El càlcul en PPA modifica molt les estimacions de finançament.

Com milloraria l'Estat del Benestar a Catalunya si es respectés el principi d'ordinalitat, i el de PPA, pel que fa a la disponibilitat de recursos públics:

Cal introduir la correcció del cost de la vida –la paritat de poder adquisitiu-. Amb aquesta correcció la quarta CA (i segona de règim comú) torna a ser Castella i Lleó.

La PPA s'ha pogut calcular gràcies a l'estudi de Costa, Galletto, García, Raymond i Sánchez-Serra (IRMB, 2020) sobre dades de 2017.

Els recursos públics per càpita de Castella i Lleó a PPA l'any 2020 són de 3.408€ mentre que els de Catalunya són de 2.263 €. Són dades calculades pel Departament d'Economia i Hisenda.

La diferencia és de 1.145€ per habitant. Multiplicat per la població de Catalunya (7,7 M), dona 8.816,5 M€. Una xifra notablement propera a la que hem estimat com infra finançament comparat amb el País Basc, per a l'any 2018.

Com milloraria l'Estat del Benestar a Catalunya si tingués el mateix tracte que el País Basc

(dades d'increment de despesa per al 2018, presentades per *Economistes pel Benestar* l'hivern del 2021 amb informació del Departament d'Economia i Hisenda)

Increment sobre la despesa pressupostada pel 2018:

• Educació	2.557 M€	
• Salut	2.300 M€	
• Serveis Socials	2.400 M€	
• Habitatge	950 M€	
• Rodalies	900 M€	
• TOTAL	9.107 M€	(57% del déficit fiscal)

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (1)

Hi ha diverses hipòtesis:

- A) El dèficit fiscal és estable entorn del 8 per cent del PIB català.
- B) El dèficit de despesa social és de l'ordre del 57 per cent del dèficit fiscal comparat amb el del País Basc (el millor de l'Estat). Dades de 2018. L'estimem en 9.107 M€.
- C) Ens hi aproximem via l'ordre que li correspondria a Catalunya en disponibilitat de recursos públics (més 3.434 M€ amb dades de 2020).
- D) Ídem, però a paritat de poder adquisitiu (més 8.817 M€, dades 2020).

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (2)

- L'autonomia catalana està desplegada des de fa més de quaranta anys. Tal com explica Ramon Trias Fargas, els acords bàsics de finançament es van prendre l'any 1982. Quaranta anys.
- Qualsevol actualització dels paràmetres de dèficit fiscal i despesa social portaria a valors com els actuals (dèficit fiscal 8% PIB; dèficit de despesa social, 57% dèficit fiscal).
- En valors estimats per al 2022 parlaríem de 20 mil milions d'euros de dèficit fiscal i de 11,4 mil milions d'euros anuals de dèficit social.

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (3)

- Sobre quaranta anys, i actualitzats, serien la suma dels dèficits socials de cada any, capitalitzats a la taxa d'interès legal. El càlcul es pot fer.
- Imaginem, per un moment, quin podria haver estat un punt de partida raonable: la primera estimació de balança fiscal, corresponent a l'any 1986. L'estimació de dèficit fiscal pel mètode del flux monetari, neutralitzat, donava 2.530 M€.
- Si, com hem estimat, el 57 per cent és dèficit social, el punt de partida documentat serien $2.530\text{M€} \times 0,57 = 1.442,1 \text{ M€}$.
- Si actualitzem aquest import a un tipus d'interès del "x" per cent anual. Obtindríem: $1.442,1\text{M€} \times (1+x)^{36} = ?$

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (4)

- De fet el tipus d'interès hauria de ser el que es defineix com “legal” cada any. Aplicada la seqüència de tipus d'interès legals, tindríem que el factor de multiplicació d'una quantitat generada el 1986 i emparada per la revalorització del tipus d'interès legal, es revaloritzaria des de 1987 i després de 35 anys –acabat l'any 2021- en un 779 per cent (100 euros en valdrien 779). Això voldria dir que aquells 1.442,1 M€ de 1986 s'haurien transformat en 11.234 M€.

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (5)

- Una aproximació més simple, per donar una idea de la magnitud del problema, és la de suposar –un moment i per simplicitat- que el dèficit fiscal dedicat a despesa social avaluat pels darrers anys (un 57 per cent del dèficit fiscal per flux de caixa i neutralitzat) és equivalent al valor anual que s'obtindria si es fes el càlcul detallat. Això voldria dir 11,4 mil milions d'euros. Observem com de semblant és aquest càlcul amb el realitzat prèviament. Són gairebé idèntics. Això dona confiança a l'ordre de magnitud que es deriva de la meva estimació d'urgència.

Una estimació d'urgència del deute social històric de l'Estat amb Catalunya (6)

- Multiplicats per quaranta anys en resulten 456 mil milions d'euros. El deute públic del Regne d'Espanya a finals de l'any 2021 és de 1.427 milers de milions d'euros. O sigui, un 32 per cent del deute públic espanyol.
- Només per seguir contextualitzant, el deute públic de la Generalitat de Catalunya a finals de 2021 era de 82.369 M€, un simple 18 per cent del deute social històric.
- Tal com s'ha recordat sovint des de Catalunya, és Catalunya la que suporta el dèficit i l'endeutament de l'Estat, sense gaudir-ne mai.

Una estimació alternativa molt simplificada: la correcció del dèficit fiscal

- Podem retenir com a dada crucial, que la part del dèficit fiscal derivada de manca de despesa social representa entorn d'un 57 % del total del dèficit fiscal, el que és un 4,56 per cent del PIB de Catalunya.
- Aquests són els recursos, estimats a preus del 2019, que caldria per superar el dèficit fiscal derivat de manca de despesa social. Disposar d'aquest import i actualitzar-lo anualment seria essencial.

Una altra alternativa: tornar a mesurar l'infrafinançament inicial dels traspassos

- Especialment greu per a Salut i, en general, per a tots els equipaments públics que van ser traspassats a la Generalitat.
- És un tema àmpliament estudiat i documentat pels experts en gestió del sistema sanitari català. Recomano repassar l'abundant informació generada al llarg dels anys des del Departament de Salut.

I encara una altra alternativa: cancel·lar el deute públic de la Generalitat

- Està principalment en mans del FLA –o sigui, de l'Estat.

Pro memoria: altres deutes històrics

- Ens resulten particularment rellevants els deutes històrics liquidats per l'Estat a Andalusia i a Extremadura.
- El d'Andalusia s'originava en l'Estatut d'Autonomia i es fonamentava en l'infrafinançament dels traspassos. Es va liquidar el 2009.
- El de Catalunya era d'orígens similars (DA 3ª EAC), però centrat en l'infrafinançament de les infraestructures. Només es va liquidar el primer dels set anys aprovats a l'EAC.
- El d'Extremadura també naixia del seu EA i es focalitzava en la manca d'inversió ferroviària. S'ha anat pagant en diferents trams.
- La Comunitat Valenciana ha defensat el seu dret a ser compensada dels seu infrafinançament mitjançant la cancel·lació del deute de la Generalitat Valenciana, que es correspon, estretament, amb la mancança de recursos durant els anys de la crisi immobiliària, financera i del deute sobirà.
- I no parlem de les diverses negociacions de deutes històrics de les comunitats forals...

Moltes gràcies
per la seva atenció!